

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНБАСЬКА ДЕРЖАВНА МАШИНОБУДІВНА АКАДЕМІЯ
КАФЕДРА «ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА
ПІДПРИЄМНИЦТВО»**

САНЖАРЕВСЬКА Єлізавета Андріївна

УДК 336.77
(індекс)

**ДОСЛІДЖЕННЯ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ КОМЕРЦІЙНОГО
БАНКУ ТА РОЗРОБКА ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ
УПРАВЛІННЯ ЙОГО КРЕДИТНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ**

Галузь знань 07 – Управління та адміністрування

Спеціальність 072 – Фінанси, банківська справа та страхування

Освітньо-професійна програма – Фінанси, банківська справа та страхування

Ступінь вищої освіти – магістр

**АВТОРЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи магістра**

Краматорськ – 2020

Кваліфікаційною роботою магістра є рукопис
Роботу виконано у Донбаській державній машинобудівній академії
Міністерства освіти і науки України (м. Краматорськ).

Науковий керівник – кандидат економічних наук, доцент

Крук Олена Миколаївна,
Донбаська державна машинобудівна академія
Міністерства освіти і науки України
(м. Краматорськ), доцент кафедри фінансів,
банківської справи та підприємництва.

Офіційний рецензент – кандидат економічних наук, доцент

Волошина Олена Олексіївна,
Донбаська державна машинобудівна академія
Міністерства освіти і науки України
(м. Краматорськ), доцент кафедри менеджменту.

Захист відбудеться 22 грудня 2020 року о 09:30 годині на засіданні державної
екзаменаційної комісії у Донбаській державній машинобудівній академії
Міністерства освіти і науки України за адресою: 84313, м. Краматорськ,
бул. Машинобудівників, 39а, ауд. 2319.

Автореферат магістерської роботи викладено на офіційному сайті Донбаській
державній машинобудівній академії Міністерства освіти і науки України.

Відповідальний за НДРС на кафедрі
«Фінанси, банківська справа
та підприємництво»
канд. екон. наук, доцент Гаврікова А.В.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Сучасний кредитний портфель виступає певним критерієм, що дозволяє судити про якість кредитної політики банку та про конкурентоспроможність банку, здатність протистояти впливу зовнішніх і внутрішніх чинників. Таким чином, визначення ефективності кредитного портфеля та розробка дієвих механізмів управління кредитним портфелем в банку на основі економічних та організаційних заходів на сьогоднішній день є одним із актуальних завдань банківських установ України.

Вивченню питань організації кредитної діяльності комерційних банків присвячено значну кількість праць вітчизняних і зарубіжних економістів, що характеризує важливе місце даної проблеми серед пріоритетів банківської діяльності та обґрунтуванні шляхів її оптимізації. Суттєві надбання у дослідженні цих питань належать таким вітчизняним ученим, як О. Васюренко, В. Вітлінський, А. Гальчинський, О. Дзюблюк, В. Корнеєв, В. Лагутін, А. Мороз, Л. Примостка, М. Савлук та інші.

Відзначаючи безсумнівну цінність та значимість проведених наукових досліджень, потрібно вказати, що у більшості праць розглядаються окремі питання організації кредитних взаємин банків із індивідуальними позичальниками, тоді як важливо розглянути ті аспекти позичкових операцій, які стосуються формування концептуальних засад управління кредитним портфелем банку загалом.

Метою магістерської роботи є дослідження кредитного портфеля комерційного банку та розробка пропозиції щодо удосконалення управління його кредитною діяльністю.

Відповідно до цієї мети в ході дослідження вирішувалися такі завдання:

- розглянути сутність та види кредитного портфеля комерційного банку;
- визначити методи управління кредитним портфелем комерційного банку;
- розглянути інформаційне та організаційне забезпечення управління кредитним портфелем комерційного банку;
- проаналізувати кредитний портфель комерційного банку за видами позичальників;
- проаналізувати особливості кредитування фізичних та юридичних осіб комерційного банку;
- проаналізувати концентрацію клієнтського кредитного портфеля комерційного банку за галузями економіки та напрямками комерційної діяльності;
- визначити шляхи удосконалення кредитної діяльності комерційного банку за рахунок оптимізації кредитного процесу банківських установ;

– визначити напрями мінімізації кредитного ризику та оптимізації структури кредитного портфелю комерційного банку;

– розробити заходи щодо вдосконалення комплексної методики оцінки кредитоспроможності з урахуванням галузевих особливостей позичальника як передумова оптимізації управління кредитним портфелем комерційного банку.

Об'єктом дослідження є кредитний портфель АТ КБ «ПриватБанк».

Предметом дослідження є діагностика кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк».

Методи дослідження. Для забезпечення досягнення поставленої мети в магістерській роботі використовувався комплекс взаємодоповнюючих методів дослідження: групування й порівняння показників при здійсненні горизонтального й вертикального аналізу, обчисленні величини відхилень за роками та побудові порівняльних аналітичних балансів; аналізу та синтезу – для розкриття сутності методики аналізу кредитного портфеля комерційного банку; методи табличного й графічного подання результатів.

Інформаційну базу роботи становили підручники, навчальні посібники, наукові праці та статті вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів в галузі аналізу кредитного портфеля комерційного банку, офіційні статистичні матеріали, дані річної фінансової звітності АТ КБ «ПриватБанк», законодавчо-нормативні акти.

Наукова складова магістерської роботи полягає у :

подальшому дослідженні:

– теоретичних основ сутність та видів кредитного портфеля комерційного банку;

– теоретичних основ методів управління кредитним портфелем комерційного банку;

– теоретичних основ інформаційного та організаційного забезпечення управління кредитним портфелем комерційного банку.

подальшому розгляді:

– підходів щодо аналізу кредитного портфеля комерційного банку за видами позичальників;

– підходів щодо аналізу особливостей кредитування фізичних та юридичних осіб комерційного банку;

– підходів щодо аналізу концентрації клієнтського кредитного портфеля комерційного банку за галузями економіки та напрями комерційної діяльності.

подальшому розвитку і реалізації:

– існуючих шляхів удосконалення кредитної діяльності комерційного банку за рахунок оптимізації кредитного процесу банківських установ;

– існуючих підходів щодо мінімізації кредитного ризику та оптимізації структури кредитного портфелю комерційного банку;

– існуючих заходів щодо вдосконалення комплексної методики оцінки кредитоспроможності з урахуванням галузевих особливостей позичальника як передумова оптимізації управління кредитним портфелем комерційного банку.

Перший розділ магістерської роботи присвячено дослідженню теоретичних та організаційних засад управління кредитним портфелем комерційного банку. В його межах досліджено сутність та види кредитного портфеля комерційного банку; методи управління кредитним портфелем комерційного банку; інформаційне та організаційне забезпечення управління кредитним портфелем комерційного банку.

В другому розділі магістерської роботи проводиться діагностика кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк» за період 2016-2019 рр. у розрізі наступних напрямків: аналіз кредитного портфеля комерційного банку за видами позичальників; аналіз особливостей кредитування фізичних та юридичних осіб комерційного банку; аналіз концентрації клієнтського кредитного портфеля комерційного банку за галузями економіки та напрямками комерційної діяльності.

У третьому розділі магістерської роботи на основі узагальнених даних про результати діагностики кредитного портфеля комерційного банку визначено шляхи удосконалення кредитної діяльності комерційного банку за рахунок оптимізації кредитного процесу банківських установ, запропоновано напрями мінімізації кредитного ризику та оптимізації структури кредитного портфелю комерційного банку, обґрунтовано заходи щодо вдосконалення комплексної методики оцінки кредитоспроможності з урахуванням галузевих особливостей позичальника як передумова оптимізації управління кредитним портфелем комерційного банку.

Практичне значення одержаних результатів. Результати магістерської роботи є основою для подальших теоретичних і прикладних досліджень. Розроблені напрями вдосконалення управління кредитною діяльністю можуть бути використані кредитними менеджерами для розробки стратегічних планів щодо розвитку структурної організації діяльності комерційного банку у процесі управління кредитним портфелем.

Структура й обсяг роботи. Магістерська робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаної літератури (60 найменувань на 6 сторінках) і трьох додатків (на 9 сторінках), містить 25 таблиць і 15 рисунків. Загальний обсяг роботи становить 154 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «**Теоретичні та організаційні засади управління кредитним портфелем комерційного банку**» визначено сутність та види кредитного портфеля комерційного банку; розглянуто методи управління кредитним портфелем комерційного банку; досліджено інформаційне та організаційне забезпечення управління кредитним портфелем комерційного банку.

Визначення поняття кредитного портфеля комерційного банку є важливим, оскільки від повноти й глибини розуміння сутності кредитного портфеля в кінцевому підсумку буде залежати ефективність управління даним портфелем.

З точки зору якості управління кредитним портфелем банку виділяють:

– оптимальний кредитний портфель. Оптимальність кредитного портфеля банку дає можливість реалізувати поставлені перед банком завдання економічного розвитку;

– збалансований кредитний портфель, який за своєю структурою і фінансовими характеристиками більшою мірою відповідає ефективному вирішенню дилеми «ризик-прибутковість», тобто досягнення балансу між двома протиборчими категоріями.

Оптимальний портфель не завжди збігається зі збалансованим кредитним портфелем, оскільки банк на певному етапі своєї діяльності в силу ряду зовнішніх чинників, може здійснювати видачу кредитів з меншою прибутковістю і великим ризиком, але з метою зміцнення свого становища на ринку.

За ознакою диверсифікованості розрізняють:

– диверсифікований кредитний портфель, що задовольняє вимогам портфельної, галузевої і географічної диверсифікації;

– концентрований кредитний портфель, що характеризується високою питомою вагою кредитів певного виду і високим ступенем ризиків концентрації.

Головна мета управління кредитним портфелем банку полягає у забезпеченні максимальної доходності за певного рівня ризику та досягненні певного ефекту, що відповідає загальній меті діяльності банку.

Методи управління кредитним портфелем банку доцільно досліджувати на трьох ієрархічних рівнях, починаючи з найнижчого – рівня окремої позички через рівень кредитного портфеля і закінчуючи рівнем банку.

Процес управління кредитним портфелем банку включає тактичне управління, яке передбачає конкретні методи та прийоми досягнення певної мети у визначених умовах, а саме: реалізацію стратегії управління кредитним портфелем банку, розробку внутрішньої нормативної документації стосовно кредитної діяльності.

Організація управління кредитним портфелем банку передбачає визначення організаційних структур і персоналій, відповідальних за управління кредитним

портфелем, їх обов'язки, повноваження, відповідальність, посадові інструкції тощо.

Важливим джерелом інформаційного забезпечення банку є його фінансова звітність. Крім стандартної звітності, існує специфічна звітність, яка стосується кредитної діяльності банку та формування його кредитного портфелю.

У другому розділі **«Діагностика кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк» за період 2016-2019 рр.»** проаналізовано кредитний портфель комерційного банку за видами позичальників; проаналізовано особливості кредитування фізичних та юридичних осіб комерційного банку; проаналізовано концентрацію клієнтського кредитного портфеля комерційного банку за галузями економіки та напрямками комерційної діяльності.

Аналіз кредитного портфеля проводиться з метою мінімізації кредитного ризику і підвищення прибутку від позичкових операцій в цілому: аналізуються структура кредитного портфеля, дотримання лімітів по галузях, групам клієнтів, видами кредитів та їх якості.

Кредитний портфель АТ КБ «ПриватБанк» за видами позичальників за період 2016-2019 рр. має позитивну тенденцію зростання за кожним видом позичальників, окрім кредитів та дебіторської заборгованості за фінансовим лізингом, що управляються як окремий портфель.

За весь період аналізу кредитний портфель АТ КБ «ПриватБанк» з урахуванням резерву під очікувані кредитні збитки (резерву на зменшення корисності кредитів) збільшився на 32616 млн. грн. до 59544 млн. грн., тобто на 26928 млн. грн. або 82,56%.

Структурний аналіз кредитної діяльності комерційного банку показав, що найбільш питомими за період 2016-2019 рр. є кредити та дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом, що управляються як окремий портфель, які у 2016 році займають 83,86% у загальній структури кредитів та авансів клієнтам, у 2017 році – 78,24%, а у 2018 році – 72,89%, а у 2019 році – 71,13%.

Другу групу по вагомості складають кредити, які надані фізичним особам. Так, у 2016 році вони займають – 13,68%, у 2017 році – 18,36%, у 2018 році – 21,73%, а у 2019 році – 23,06%.

Комерційні банки впливають на розвиток національної економіки під час купівлі вільних ресурсів на кредитному ринку та подальшим їх продажем вітчизняним підприємствам. За рахунок банківського кредитування можуть задовольнятися потреби як фізичних, так і юридичних осіб. Тому завжди стан банківського кредитування є важливим як для національної економіки, так і для суб'єктів господарювання.

В абсолютному виразі кредити, надані фізичним та юридичним особам АТ КБ «ПриватБанк» за період 2016-2019 рр. збільшилися на 40683 млн. грн. або у двічі. Значний обсяг кредитного портфеля банку за видами позичальників займають

кредити, надані фізичним особам, які складають близько 93% і значним образом сформовані за рахунок карткових кредитів.

Так, у 2016 році вони становили 59,49%, у 2017 році – 69,70% і збільшилися на 10,21 відсоткових пунктів, у 2018 році – 71,43% і збільшуються на 1,74 відсоткових пункти, а у 2019 році – 76,03% і збільшуються на 4,60 відсоткових пункти.

Загальне збільшення питомої ваги даного напряму кредитування фізичних осіб за період 2016-2019 рр. становить 16,54 відсоткових пункти.

Аналіз галузевої структури кредитного портфеля дає можливість визначити галузеву диверсифікацію кредитів і виявити надмірну концентрацію кредитних операцій в одному сегменті. Результати такого аналізу дають змогу визначити допустимі для банківської установи межі кредитних вкладень у певні галузі економіки.

Кредитний портфель за галузями економіки та напрямами комерційної діяльності за період 2016-2017 рр. збільшився на 9257 млн. грн. або 4,06%, за період 2017-2018 рр. – на 54755 млн. грн. або 23,09%, а за період 2018-2019 рр. збільшився з 291936 млн. грн. до 296043 млн. грн., тобто на 4107 млн. грн. або 1,41%.

Найбільшу питому вагу у структурі кредитного портфеля банку АТ КБ «ПриватБанк» за галузями економіки та напрямами комерційної діяльності за період 2016-2019 рр. займають кредити, що управляються як окремий портфель. Так, у 2016 році вони становили 83,86% від загальної суми кредитів та авансів, у 2017 році – 78,24%, у 2018 році – 72,89%, у 2019 році – 71,13%.

Підсумовуючи аналіз галузевої концентрації кредитних вкладень АТ КБ «ПриватБанк» за період 2016-2019 рр. можна зробити висновок, що поповнення кредитного портфеля комерційного банку відбувається за рахунок кредитів, які управляються як окремий портфель та кредитування фізичних осіб, які знаходяться в Україні.

Таким чином, формування кредитного портфеля має вагомим значення в діяльності банків, а його збалансованість, дохідність, ліквідність та ризикованість впливає на ефективність роботи банку в цілому. Тому, кредитний портфель слід розглядати не як просту сукупність наданих позичок, що є результатом проведення активних операцій, а як структурований портфель активів, що піддається оцінці, класифікації та управлінню, характер якого заздалегідь визначається кредитною політикою банківської установи щодо залучення коштів та спрямування їх на кредитування клієнтів. Якість всього кредитного портфеля в цілому визначає ефективність кредитної діяльності, тому для її успішної реалізації – забезпечення повернення наданих позичок та підвищення дохідності кредитних операцій, банки мають впроваджувати ефективну та гнучку систему управління кредитним портфелем.

У третьому розділі «Розробка пропозиції щодо удосконалення управління кредитною діяльністю комерційного банку» запропоновано шляхи удосконалення кредитної діяльності комерційного банку за рахунок оптимізації кредитного процесу банківських установ; запропоновано напрями мінімізації кредитного ризику та оптимізації структури кредитного портфелю комерційного банку; запропоновано заходи щодо вдосконалення комплексної методики оцінки кредитоспроможності з урахуванням галузевих особливостей позичальника як передумова оптимізації управління кредитним портфелем комерційного банку.

Сьогодні організація кредитного процесу у вітчизняних комерційних банках супроводжується численними недоліками і невирішеними питаннями, далеко не завжди відповідає сучасним вимогам, а отже, потребує істотного вдосконалення. Це, своєю чергою, передбачає зміщення акцентів з упровадження окремих новацій у цій сфері до комплексної оптимізації кредитного процесу в комерційних банках з урахуванням постійної мінливості зовнішнього і внутрішнього середовища їх функціонування.

Оптимізація кредитного портфеля передбачає розроблення рекомендацій зі зміни лімітів по регіонах присутності банку, галузях господарського комплексу, продуктах, видах застав тощо. Для кожного з можливих варіантів слід розробляти конкретний план заходів, який міститиме опис дій комерційного банку на випадок настання негативних подій.

Сучасний розвиток банківського сектору нерозривно пов'язаний із впровадженням нових та вдосконаленням вже існуючих банківських операцій та послуг. Посилена конкуренція між банками змушує їх шукати нові шляхи залучення клієнтів, активно використовуючи для цього можливості системи інформаційного забезпечення операційної діяльності.

Враховуючи стрімке зростання ролі мережі Інтернет практично у всіх галузях економіки, одним із важливих напрямів перспективного розвитку вітчизняних банків є розробка та впровадження високотехнологічних online-послуг. Саме тому доцільним є розвиток Інтернет-банкінгу, за допомогою якого клієнти самостійно зможуть мати доступ до інформації, що стосується змін у графіках платежів, здійснювати комунікацію з банком, оновлювати адресні дані тощо.

Таким чином, оптимізація кредитного процесу банківських установ можлива за умови чіткого розуміння її змісту, визначення її основних складників та, відповідно, забезпечення комплексного підходу до вирішення даної проблеми. Перспективою подальших розвідок у даному напрямі можна вважати розроблення та використання чітких критеріїв і системи показників оцінки ефективності кредитного процесу в комерційних банках.

Питання мінімізації кредитних ризиків при здійсненні кредитної діяльності комерційними банками має значну актуальність не лише для самих банків, але і для

розвитку економіки країни у цілому. Завдяки мінімізації ризиків, банківські установи зменшують кількість проблемних кредитів у структурі своїх кредитних портфелів, що позитивно відображується на їх діяльності.

Таким чином слід зазначити, що сучасна ситуація в управлінні кредитним портфелем комерційного банку у цілому та в частково стосовно зниження рівня кредитних ризиків в Україні характеризується тим, що на практиці використовуються часткові методи його мінімізації. Це призводить до того, що не враховуються і випускаються з уваги деякі фактори, що можуть так чи інакше вплинути на рівень ризикованості та якість кредитного портфеля. Як наслідок, банківські установи мають фінансові збитки, втрату ліквідності тощо. Саме тому комерційним банківським установам необхідно розробити і запровадити чітку політику в здійсненні оцінки та мінімізації кредитних ризиків, яка б забезпечила максимально можливе врахування факторів впливу на рівень кредитного ризику.

Для підвищення дохідності кредитних операцій і зниження ризику неповернення кредитних коштів банки обирають основним напрямком своєї кредитної політики – оптимізацію кредитного портфелю.

Метою оптимального кредитного портфелю для банку є створення такої його структури, яка б забезпечила – збільшення величини прибутку з одночасним фіксуванням або зменшенням витрат на залучення коштів, при мінімальній або максимально допустимій ризикованості операцій. Це можливо за рахунок зменшення обсягів пасивних операцій, або раціонального розміщення залучених коштів в активні операції банку.

Для цього потрібно не тільки якісно аналізувати кредитний портфель банку, але й формувати його структуру таким чином, щоб максимізувати дохідність за кожним видом кредитних операцій (продуктів), враховуючи й ризик неповернення кредитних коштів позичальниками.

Особливої актуальності в умовах становлення рівноправних взаємин між суб'єктами кредитних відносин набуває розробка та запровадження дієвого механізму зменшення або унеможливлення кредитних ризиків. Слід зауважити, що механізм зменшення або унеможливлення кредитних ризиків складається з двох послідовних процесів:

- ретельний аналіз кредитних заявок та надання кредиту;
- комплексний контроль за поточною діяльністю позичальника і своєчасне виявлення тих кредитів, які можуть бути несвоєчасно повернуті.

Посилення банківської конкуренції зумовлює зростання вимог до оперативності та надійності прийняття кредитними організаціями рішень про надання кредитів з урахуванням високих кредитних ризиків, які супроводжують кредитування реального сектору економіки. У зв'язку з цим виникає необхідність удосконалення методичних підходів до якісної оцінки рівня кредитоспроможності

позичальника, у тому числі з урахуванням галузевих особливостей діяльності.

Однак зазначена проблема є не достатньо вивченою, оскільки в теорії та практиці немає єдиного підходу до визначення системи показників, які комплексно характеризували б кредитоспроможність позичальників. Крім того, в більшості випадків фінансово-кредитні установи майже не враховують галузеві аспекти при оцінці кредитоспроможності позичальників.

Застосування запропонованої комплексної методики оцінки кредитоспроможності підприємств з урахуванням галузевих особливостей сприяє об'єктивній оцінці підприємства – потенційного позичальника яка може використовуватись в системі інших показників, за якими оцінюється фінансовий стан та кредитоспроможність підприємства.

Точність оцінки, запропонованої комплексної методики оцінки кредитоспроможності підприємств з урахуванням галузевих особливостей позичальника, значною мірою залежить від об'єктивності даних фінансової звітності підприємства.

Таким чином, урахування галузевих особливостей при визначенні кредитоспроможності підприємства на основі використання як традиційних критеріїв оцінювання, так і нових показників, сприяє поглибленню аналізу та отриманню об'єктивнішої інформації про фінансовий стан не лише позичальника, а й галузі, до якої належить те чи інше підприємство, та вдосконаленню підходів до формування кредитної діяльності банку та оцінки кредитного ризику.

ВИСНОВКИ

У магістерській роботі наведене теоретичне узагальнення і нове вирішення наукового завдання – розробка пропозицій щодо удосконалення управління кредитною діяльністю комерційного банку, що виявляється у впровадженні комплексної методики оцінки кредитоспроможності з урахуванням галузевих особливостей позичальника як передумови оптимізації управління кредитним портфелем комерційного банку. Зміст основних висновків і рекомендацій полягає в наступному.

1. Визначено, що поняття «кредитний портфель» у представлених авторів мають схожі і відмінні риси, що дає можливість їх угруповання. Всі представлені трактування об'єднує визначення портфеля як сукупності, але основна відмінність полягає в оцінці природи сукупності. Розглянуто базові ознаки, за якими може бути систематизована структура кредитного портфеля комерційного банку. Розкрито характеристику основних типів кредитного портфеля комерційного банку, яка базується на співвідношенні прибутку та ризику.

2. Визначено, що формування кредитного портфеля є важливим аспектом

ефективної діяльності комерційного банку. Для цього повинна бути вироблена відповідна система ефективних методів управління кредитним портфелем банку. Розглянуто методи, що дозволяють знизити ймовірність реалізації кредитного ризику портфеля банку. Розкрито чотири основні етапи процесу управління портфельним кредитним ризиком, а саме: ідентифікація факторів кредитного ризику, кількісна оцінка кредитного ризику, вибір способу мінімізації кредитного ризику та контроль зміни рівня кредитного ризику.

3. Визначено, що у сучасних економічних умовах організаційна структура управління кредитним портфелем повинна бути гнучкою і реагувати на різні зміни та події. Тому, кредитна політика будь-якого банку регулярно, як правило раз на рік, піддається змінам і доповненням, слідом за чим може змінюватися й організація та інформаційне забезпечення управління кредитним портфелем банку. Визначено, що ефективність системи управління кредитним ризиком багато в чому залежить від якості інформаційної підсистеми банку, завдання якої полягає в доборі, збереженні і наданні інформації щодо якості окремих кредитів та їх портфелів на різні ланки управління комерційного банку.

4. Визначено, що кредитний портфель АТ КБ «ПриватБанк» за видами позичальників за період 2016-2019 рр. має позитивну тенденцію зростання за кожним видом позичальників, окрім кредитів та дебіторської заборгованості за фінансовим лізингом, що управляються як окремий портфель. За весь період аналізу кредитний портфель АТ КБ «ПриватБанк» з урахуванням резерву під очікувані кредитні збитки (резерву на зменшення корисності кредитів) збільшився на 32616 млн. грн. до 59544 млн. грн., тобто на 26928 млн. грн. або 82,56%. Структурний аналіз кредитної діяльності комерційного банку показав, що найбільш питомими за період 2016-2019 рр. є кредити та дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом, що управляються як окремий портфель, які у 2016 році займають 83,86% у загальній структури кредитів та авансів клієнтам, у 2017 році – 78,24%, а у 2018 році – 72,89%, а у 2019 році – 71,13%. Другу групу по вагомості складають кредити, які надані фізичним особам. Так, у 2016 році вони займають – 13,68%, у 2017 році – 18,36%, у 2018 році – 21,73%, а у 2019 році – 23,06%.

5. Визначено, що в абсолютному виразі кредити, надані фізичним та юридичним особам АТ КБ «ПриватБанк» за період 2016-2019 рр. збільшилися на 40683 млн. грн. або у двічі. Значний обсяг кредитного портфеля банку за видами позичальників займають кредити, надані фізичним особам, які складають близько 93% і значним образом сформовані за рахунок карткових кредитів. Так, у 2016 році вони становили 59,49%, у 2017 році – 69,70% і збільшилися на 10,21 відсоткових пунктів, у 2018 році – 71,43% і збільшуються на 1,74 відсоткових пункти, а у 2019 році – 76,03% і збільшуються на 4,60 відсоткових пункти. Загальне збільшення питомої ваги даного напряму кредитування фізичних осіб за період 2016-2019 рр.

становить 16,54 відсоткових пункти.

6. Визначено, що кредитний портфель за галузями економіки та напрямками комерційної діяльності за період 2016-2017 рр. збільшився на 9257 млн. грн. або 4,06%, за період 2017-2018 рр. – на 54755 млн. грн. або 23,09%, а за період 2018-2019 рр. збільшився з 291936 млн. грн. до 296043 млн. грн., тобто на 4107 млн. грн. або 1,41%. Найбільшу питому вагу у структурі кредитного портфеля банку АТ КБ «ПриватБанк» за галузями економіки та напрямками комерційної діяльності за період 2016-2019 рр. займають кредити, що управляються як окремий портфель. Так, у 2016 році вони становили 83,86% від загальної суми кредитів та авансів, у 2017 році – 78,24%, у 2018 році – 72,89%, у 2019 році – 71,13%.

7. Обґрунтовано, що оптимізація кредитного процесу банківських установ можлива за умови чіткого розуміння її змісту, визначення її основних складників та, відповідно, забезпечення комплексного підходу до вирішення даної проблеми. Доведено, що перспективою подальших розвідок у даному напрямі можна вважати розроблення та використання чітких критеріїв і системи показників оцінки ефективності кредитного процесу в комерційних банках.

8. Доведено необхідність визначення напрямів мінімізації кредитного ризику та оптимізації структури кредитного портфелю комерційного банку, що дозволить підвищити якість кредитного портфеля, забезпечить підвищення ефективності банківського управління та зміцнити функціонування комерційних банків. Обґрунтовано, що одним з напрямів мінімізації кредитного ризику можна вважати створення і впровадження у практику рейтингової оцінки (за балами) платоспроможності позичальника. Доведено, що для оптимізації кредитного портфеля комерційного банку необхідно зменшувати обсяги пасивних операцій або раціонально розміщати залучені кошти в активні операції. Обґрунтовано доцільність не тільки якісно аналізувати кредитний портфель банку, але й формувати його структуру таким чином, щоб максимізувати дохідність за кожним видом кредитних операцій (продуктів), враховуючи й ризик неповернення кредитних коштів позичальниками.

9. Обґрунтовано необхідність активізації механізму визначення кредитоспроможності позичальника, виходячи зі спільних інтересів суб'єктів кредитних відносин. Доведено, що важливим методологічним аспектом формування методик оцінки кредитоспроможності позичальника є оптимізація складу наявної на сьогодні великої кількості різномірних показників, на основі значень яких визначається якість фінансового стану суб'єктів господарювання. Дані показники у сукупності повинні відповідати вимогам комплексної характеристики як поточного стану підприємства, так і тенденцій його подальшого розвитку в перспективі. Впровадження рейтингового оцінювання кредитоспроможності позичальників з урахуванням галузевих особливостей дозволяє сформувати всебічне уявлення про

фінансовий стан клієнта за різними параметрами, які характеризують його діяльність (ліквідність, фінансова стійкість, ділова активність, рентабельність). Запропоновано комплексну методику оцінки кредитоспроможності підприємств з урахуванням галузевих особливостей позичальника перевагою якої є більш адекватна інтерпретація якості отриманих кількісних значень коефіцієнтів та, відповідно, забезпечення підвищення точності оцінки кредитоспроможності. Може застосовуватися кредитними експертами та менеджментом підприємства з метою швидкого і точного діагностування його кредитоспроможності на етапі попереднього розгляду заявки на кредит.

АНОТАЦІЯ

Санжаревська Є.А. Дослідження кредитного портфеля комерційного банку та розробка пропозиції щодо удосконалення управління його кредитною діяльністю. – На правах рукопису.

Магістерська робота на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» за спеціальністю 072 – Фінанси, банківська справа та страхування. – Донбаська державна машинобудівна академія Міністерства освіти і науки України, Краматорськ, 2020.

Роботу присвячено вирішенню актуального наукового завдання – розробці пропозиції щодо удосконалення управління кредитною діяльністю комерційного банку.

Визначено теоретичні та організаційні засади управління кредитним портфелем комерційного банку.

Проведено діагностику кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк» за період 2016-2019 рр.

Розроблено пропозиції щодо удосконалення управління кредитною діяльністю комерційного банку.

***Ключові слова:** діагностика, кредитний портфель, комерційний банк, кредитна діяльність, аналіз, фінансова звітність, позичальник, фізична особа, юридична особа, концентрація.*

АННОТАЦИЯ

Санжаревская Е. А. Исследование кредитного портфеля коммерческого банка и разработка пропозиции по усовершенствованию управления его кредитной деятельностью.– На правах рукописи.

Магистерская работа на получение образовательно-квалификационного уровня «магистр» по специальности 072–Финансы, банковское дело и страхование–

Донбасская государственная машиностроительная академия Министерства образования и науки Украины, Краматорск, 2020.

Работа посвящена решению актуальной научной задачи – разработке предложения по совершенствованию управления кредитной деятельностью коммерческого банка.

Определены теоретические и организационные основы управления кредитным портфелем коммерческого банка.

Проведена диагностика кредитного портфеля АО КБ «ПриватБанк» за период 2016-2019 гг.

Разработаны предложения по совершенствованию управления кредитной деятельностью коммерческого банка.

Ключевые слова: диагностика, кредитный портфель, коммерческий банк, кредитная деятельность, анализ, финансовая отчетность, заемщик, физическое лицо, юридическое лицо, концентрация.

SUMMARY

Sanzharevskaya E. A. Study of the loan portfolio of a commercial bank and the development of a proposal for improving the management of its credit activities. – As a manuscript.

Thesis for a master's degree on the specialty 072 – Finances, banking and insurance. – Donbass State Engineering Academy of Ministry of Education and Science of Ukraine, Kramatorsk, 2020.

The work has been assigned the revision of the current science department - the development of the proposition and the perfect management of the credit performance of the commercial bank.

The theoretical and organizational management of the credit portfolio of the commercial bank was assigned.

Carried out diagnostics of the loan portfolio of JSC CB «PrivatBank» for the period 2016-2019.

Proposals have been developed to improve the management of the credit performance of the commercial bank.

Keywords: *diagnostics, loan portfolio, commercial bank, credit performance, analysis, financial soundness, position manager, physical person, legal person, concentration.*